

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський національний університет
садівництва

**ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
МОЛОДИХ УЧЕНИХ І НАУКОВО-
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ**

2022

**Міністерство освіти і науки України
Рада молодих учених Уманського НУС**

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ МОЛОДИХ
УЧЕНИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ**

**Сільськогосподарські, економічні, біологічні,
технічні та загальноосвітні науки**

Умань – 2022

УДК 001.8:63
М 58

*Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Вченою Радою Уманського національного університету садівництва
(протокол № 2 від 19 травня 2022 року)*

Редакційна колегія:

НЕПОЧАТЕНКО Олена – доктор екон. наук, професор, (відповідальний редактор); **КАРПЕНКО Віктор** – доктор с.-г. наук, професор, (заступник відповідального редактора); **БАЛАБАК Анатолій** – доктор с.-г. наук, професор; **ГОСПОДАРЕНКО Григорій** – доктор с.-г. наук, професор; **ЄЩЕНКО Володимир** – доктор с.-г. наук, професор; **ЗАМОРСЬКА Ірина** – доктор техн. наук, професор; **ЗАМОРСЬКИЙ Володимир** – доктор с.-г. наук, професор; **КУЧЕРЕНКО Тамара** – доктор екон. наук, професор; **ЛЮБИЧ Віталій** – доктор с.-г. наук, професор; **МУДРАК Руслан** – доктор екон. наук, професор; **НЕСТЕРЧУК Юлія** – доктор екон. наук, професор; **НОВАК Інна** – доктор екон. наук, професор; **ОСОКІНА Ніна** – доктор с.-г. наук, професор; **ПОЛТОРЕЦЬКИЙ Сергій** – доктор с.-г. наук, професор; **ПОЛЩУК Валентин** – доктор с.-г. наук, професор; **ТОКАР Анастасія** – доктор с.-г. наук, професор; **УЛЯНИЧ Олена** – доктор с.-г. наук, професор; **УЛАНЧУК Володимир** – доктор екон. наук, професор; **ШКОЛЬНИЙ Олександр** – доктор екон. наук, професор; **ШЛАПАК Володимир** – доктор с.-г. наук, професор; **ЯЦЕНКО Анатолій** – доктор с.-г. наук, професор; **КОСТЕЦЬКА Катерина** – кандидат с.-г. наук, доцент (відповідальний секретар).

Матеріали Всеукраїнської наукової конференції молодих учених і науково-педагогічних працівників, **18 травня 2022 р.** / Редкол.: Непочатенко О. О. (відп. ред.) та ін. Умань: ВПЦ «Візаві», 2022. 228 с.

У збірнику тез наведено результати наукових досліджень вітчизняних науковців. У наукових матеріалах висвітлено питання, що стосуються актуальних проблем сучасної аграрної науки й освіти. Розраховано на студентів, аспірантів, докторантів, викладачів, наукових співробітників і фахівців, які займаються сучасними питаннями аграрного виробництва, науки й освіти.

Відповідальність за достовірність цифрового матеріалу, фактів, цитат, власних імен, географічних назв, назв підприємств, організацій, установ та іншої інформації несуть автори статей. Висловлені у цих статтях думки можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї ніяких зобов'язань.

ЗМІСТ

АГРОНОМІЯ

<i>Людмила БОЖКО, Олена БАРСУКОВА, Роман ЧЕРНОВАЛЮК</i>	АГРОМЕТЕОРОЛОГІЧНІ УМОВИ ВИРОЩУВАННЯ СОНЯШНИКУ НА СТАНЦІЇ БОЛГРАД ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ..... 12
<i>Оксана ВОЛЬВАЧ, Андрій ЛЕБЕДЕНКО</i>	АГРОЕКОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕТАЛОННИХ ВРОЖАЇВ КАРТОПЛІ НА ТЕРИТОРІЇ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ 15
<i>Григорій ГОСПОДАРЕНКО, Віталій ЛЮБИЧ, В'ячеслав КАЛАНТИР</i>	СТРУКТУРА ВРОЖАЮ ПШЕНИЦІ ТВЕРДОЇ ОЗИМОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД УДОБРЕННЯ..... 16
<i>Григорій ГОСПОДАРЕНКО, Віталій ЛЮБИЧ, Тарас СІЛІФОНОВ</i>	СТРУКТУРА ВРОЖАЮ ПШЕНИЦІ ТВЕРДОЇ ОЗИМОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД УДОБРЕННЯ..... 17
<i>Лілія КОЗЛОВА</i>	ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ САДІВНИЦТВА В ЗРОШУВАНИХ УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ..... 19
<i>Надія КОСЕНКО</i>	НАСІННЄВА ПРОДУКТИВНІСТЬ МОРКВИ СТОЛОВОЇ ЗА РІЗНИХ СПОСОБІВ НАСІННИЦТВА НА ПІВДНІ УКРАЇНИ..... 21
<i>Надія КОСЕНКО</i>	ФОРМУВАННЯ РОСЛИН ТА ПРОДУКТИВНІСТЬ ГІБРИДІВ СПАРЖІ ЗАЛЕЖНО ВІД ВІКУ ПЛАНТАЦІЇ ЗА КРАПЛИННОГО ЗРОШЕННЯ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ..... 24
<i>Надія КОСЕНКО, Катерина БОНДАРЕНКО</i>	ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОМИСЛОВИХ СОРТІВ ТОМАТА СЕЛЕКЦІЇ ІНСТИТУТУ ЗРОШУВАНОВОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА НААН..... 26

<i>Тетяна КОСТЮКЄВИЧ, Андрій РИБАЧОК</i>	ОЦІНКА АГРОМЕТЕОРОЛОГІЧНИХ УМОВ ВИРОЩУВАННЯ СОЇ В УМОВАХ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	29
<i>Інна ЛЮБЧЕНКО, Андрій ЛЮБЧЕНКО</i>	ГЕНОМНІ ЗМІНИ РИЖІЮ ЯРОГО В КУЛЬТУРИ <i>IN VITRO</i>	32
<i>Софія ЛЯЩЕНКО, Сергій КУПРІЯНОВ, Андрій РОЖНЯТОВСЬКИЙ, Ольга РУСТАМОВА</i>	ВПЛИВ ЛАМП РІЗНОГО СПЕКТРУ ВИПРОМІНЮВАННЯ НА СОРТИ КАРТОПЛІ.....	34
<i>Тетяна МАЛЮК</i>	ВПЛИВ СИСТЕМИ УДОБРЕННЯ НА ПОЖИВНИЙ РЕЖИМ ҐРУНТУ ТА ПРОДУКЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ЧЕРЕШНІ ЗА КРАПЛИННОГО ЗРОШЕННЯ.....	36
<i>Ярослав МАРЦЕНЮК, Софія ЛЯЩЕНКО, Ольга РУСТАМОВА, Наталія ЗАХАРЧУК</i>	ВПЛИВ АГРОТЕХНІЧНИХ ПРИЙОМІВ НА РІСТ І РОЗВИТОК РОСЛИН КАРТОПЛІ.....	38
<i>Жанна НОВАК</i>	ВИСОТА РОСЛИН СОРТОЗРАЗКІВ ЯЧМЕНЮ ЯРОГО СЕЛЕКЦІЇ УМАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ САДІВНИЦТВА.....	40
<i>Анатолій ПОЛЬОВИЙ, Людмила БОЖКО, Олена БАРСУКОВА, Роман ЧЕРНОВАЛЮК</i>	ОЦІНКА ПРОДУКТИВНОСТІ АГРОКЛІМАТИЧНИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІЇ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДЛЯ КУКУРУДЗИ.....	42
<i>Анна РИБАЛЬЧЕНКО</i>	ОСОБЛИВОСТІ СЕЛЕКЦІЇ СОЧЕВИЦІ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ.....	45
<i>Людмила ТОЛСТОЛІК</i>	СТІЙКІ ДО ПАРШІ СОРТИ ГРУШІ.....	47
<i>Анна ШКІНДЕР- БАРМІНА</i>	ОЦІНКА ТИПІВ ПЛОДОВИХ УТВОРЕНЬ У СОРТІВ ВИШНІ В УМОВАХ ПІВДНЯ СТЕПУ УКРАЇНИ.....	48

ЕКОНОМІКА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО

<i>Леся БАРАБАШ</i>	ВПЛИВ ПСИХОЛОГО-ПОВЕДІНКОВИХ АСПЕКТІВ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ.....	52
<i>Костянтин БЕЗВЕРХИЙ</i>	ІНФОРМАЦІЯ ПРО АУДИТОРСЬКИЙ ЗВІТ В ПРОГРАМНОМУ КОМПЛЕКСІ «М.Е.ДОС».....	54
<i>Олексій БУРДЕЙНИЙ, Руслан ДАНЧУК, Катерина РОПОТАН</i>	ФАКТОРНИЙ РОЗРІЗ ФОРМУВАННЯ ВАРТОСТІ СТРАХОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	58
<i>Анна ГАЛЮК</i>	ВПЛИВ РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ НА ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ В УКРАЇНІ.....	60
<i>Валерія ГЕРАСИМЕНКО, Михайло КУЗУБ</i>	АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ТОВАРІВ ПІД ЧАС ЗАПРОВАДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ.....	63
<i>Наталя ГРЕЦЬКА</i>	ВПРОВАДЖЕННІ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ США.....	66
<i>Ангеліна ДИРДА Ольга КЛЮЧКА</i>	ПЕРСПЕКТИВНІ ШЛЯХИ ВІДНОВЛЕННЯ ОСВІТЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ І ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС.....	69
<i>Valeriia КАКОВКИНА, Natalia PАРКНАІЕВА</i>	THE ROLE OF LINKEDIN IN B2B LEAD GENERATION.....	72
<i>Світлана КОЛЯДЕНКО, Галина КОРНІЙЧУК</i>	ІНФОРМАЦІЙНИЙ МОНІТОРИНГ ПОТРЕБИ В КОРМОВИХ РЕСУРСАХ В АГРОФОРМУВАННЯХ	74
<i>Наталя КОПИТЕЦЬ, Володимир ВОЛОШИН</i>	ЦІНА М'ЯСА ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	77

<i>Анастасія КОРАБЛІНА, Ольга ФРЕЮК</i>	ДИСТАНЦІЙНА РОБОТА. МОТИВАЦІЯ КОМАНДИ ВІДДІЛУ ПРОДАЖІВ.....	79
<i>Вікторія КОРЯГІНА, Михайло КУЗУБ</i>	ВПЛИВ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ.....	82
<i>Вікторія МАЛТИЗ</i>	ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОГО МАРКЕТИНГУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	85
<i>Олена МОШКОВСЬКА</i>	МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ДАНИХ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ.....	87
<i>Анастасія НАСТАСОВСЬКА, Алла КРУШИНСЬКА</i>	ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	90
<i>Віта НУЖДА</i>	АНАЛІЗ ВИТРАТ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ ТОВ «НЕЙЛ».....	93
<i>Тетяна ПІХНЯК, Катерина СОРОХАН</i>	СУЧАСНИЙ СТАН СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	95
<i>Тетяна ПІХНЯК, Володимир ЮЗВА</i>	ФОРМУВАННЯ І РОЗПОДІЛ ПРИБУТКУ ТОВ «ВОЛОЧИСЬК-АГРО».....	98
<i>Оксана ПОКЛОНСЬКА</i>	МОНОПОЛЬНЕ (ДОМІНУЮЧЕ) СТАНОВИЩЕ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ НА РИНКУ.....	100
<i>Олена ПРОКОПЧУК</i>	СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВАРТОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ.....	103
<i>Наталія ТЕРЕЩУК</i>	ТУРИЗМ В ПОЛЬЩІ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇНИ.....	106
<i>Вікторія ТКАЧ</i>	ТРАНСАКЦІЙНІ ВИТРАТИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ.....	108
<i>Галина ТОМАШИНА</i>	ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВИРОБНИКІВ НА	

	РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЦЕНТРАЛЬНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ.....	111
<i>Карина-Авігея ХЛОПОВА, Ольга КЛЮЧКА</i>	ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	114
<i>Ксенія ЧЕРНЕНКО</i>	ВИКОНАННЯ ПОДАТКОВОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ.....	116
<i>Діана ШУРКО, Наталія ТКАЧУК</i>	АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕТАП ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТОВ НВФ «АДВІСМАШ».....	118
<i>Наталія ЮРЧУК, Олексій КОРНІЙЧУК</i>	РОЗВИТОК КОРМОВИРОБНИЦТВА У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	120

МЕНЕДЖМЕНТ

<i>Тетяна ЖОЛОНКО, Анастасія СВОБОДА</i>	ГУМАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ЯК ПРОВІДНИЙ ТРЕНД СУЧАСНОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ НАУКИ І ПРАКТИКИ.....	122
<i>Марина КОМАРОВА, Наталія ПАРХАСЬВА</i>	БРЕНДИНГ І БРЕНД-МЕНЕДЖМЕНТ ЯК СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПРОДАЖЕМ.....	125
<i>Артем НОВОСЕЛЕЦЬ</i>	ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ ІННОВАЦІЇ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТО- СПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ.....	128
<i>Вікторія ХУДАВЕРДІЄВА</i>	МЕНЕДЖМЕНТ ТУРОПЕРЕЙТИНГА: ГОЛОВНІ ФУНКЦІЇ ТУРОПЕРАТОРА.....	130

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

<i>Ярослав БЕКАС, Ірина ЮРИЧИНА</i>	РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ПОЛЬЩІ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ.....	134
---	--	-----

<i>Олена ДОБРЯНСЬКА</i>	ЯКІСТЬ ОСВІТИ ЯК ОДИН ІЗ ПРІОРИТЕТІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ	136
<i>Ілліна ПАЛИГА, Наталія СУХИЦЬКА</i>	ГРОМАДСЬКА ДУМКА ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ.....	138
<i>Olena SOVA</i>	SOCIAL DIMENSION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT.....	141
<i>Ірина ЮРИЧИНА, Ульяна НЕДЗЕЛЬСЬКА</i>	РОЛЬ ЄВРОРЕГІОНІВ В РЕГІОНАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	143

ЛІСОВЕ І САДОВО-ПАРКОВЕ ГОСПОДАРСТВО

<i>Svitlana KOVTUN- VODYANYTSKA, Olga KORABLYOVA</i>	PRESERVATION, ENRICHMENT AND USE OF THE COLLECTION FUND OF ENERGY AND AROMATIC PLANTS OF M. M. GRYSKO NATIONAL BOTANICAL GARDEN OF NAS OF UKRAINE AS A SCIENTIFIC OBJECT THAT IS A NATIONAL TREASURE.....	147
<i>Петро БОРОВИК, Ірина УДОВЕНКО, Роман БОРОНА</i>	ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ УГІДЬ ОСОБИСТИМИ СЕЛЯНСЬКИМИ ГОСПОДАРСТВАМИ.....	149
<i>Ірина КОЗАЧЕНКО</i>	ОБГРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ СТВОРЕННЯ ЛІСОВИХ КУЛЬТУР.....	151

ХАРЧОВА ПРОМИСЛОВІСТЬ

<i>Олена ГЕРАСИМЧУК</i>	ЯКІСТЬ КОМПОЗИТНИХ БОРОШНЯНИХ СУМІШЕЙ ПІДВИЩЕНОЇ ХАРЧОВОЇ ЦІННОСТІ... 154
<i>Олена ЄРЕМЕЄВА</i>	ВПЛИВ ПЛЮЩЕННЯ НА ПРОЦЕСИ ПОМЕЛУ ЗЕРНА В БОРОШНО..... 156

<i>Катерина КОСТЕЦЬКА</i>	ОЦІНЮВАННЯ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ РІЗНИХ СОРТІВ У ПРОЦЕСІ ЗБЕРІГАННЯ.....	158
<i>Віталій ЛЮБИЧ, Валерія ЖЕЛЄЗНА, Володимир НОВІКОВ</i>	ЗБАГАЧЕННЯ ХЛІБА БОРОШНОМ ГАРБУЗОВИМ	161
<i>Віталій ЛЮБИЧ, Володимир НОВІКОВ, Валерія ЖЕЛЄЗНА</i>	УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ КЕКСІВ З СВІЖОЮ СОЛОМКОЮ ГАРБУЗА.....	163
<i>Ніна ОСОКІНА</i>	ФОРМУВАННЯ ЯКОСТІ ПЛОДІВ ЧОРНОЇ СМОРОДИНИ ТА ЇЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗАМОРОЖУВАННЯМ.....	164

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

<i>Anastasiia ВЛАНРОЛУЧНА</i>	MODERN SOLUTIONS IN SORTING FRUIT AND VEGETABLE RAW MATERIALS.....	167
<i>Anastasiia ВЛАНРОЛУЧНА, Vladyslav РАРАКHNENKO</i>	ECOLOGICAL BERRY PACKAGING AS AN ALTERNATIVE TO PLASTIC CONTAINERS.....	169
<i>Василь КРАВЧЕНКО, Руслан ОЛЯДНІЧУК</i>	ЕЛЕКТРИЧНИЙ ПРИВІД ТРАКТОРІВ.....	171
<i>Неля ЛЯХОВСЬКА, Анастасія БЛАГОПОЛУЧНА</i>	РОЛЬ БІОПЛАСТИКУ У ЗМЕНШЕННІ ВУГЛЕЦЕВОГО СЛІДУ ТОВАРІВ ШИРОКОГО ВЖИТКУ.....	172
<i>Вікторія САПІГА, Артур МИХАЛЕВИЧ, Тетяна ОСЬМАК, Галина ПОЛІЩУК</i>	ВИКОРИСТАННЯ БЕТА-ГЛЮКАНІВ У ВИРОБНИЦТВІ МОЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ.....	174
<i>Serhii ТКАСНЕНКО Olena РОТУSHNIAK,</i>	TENSE PLANS.....	175

*Yevheniia
POLIAKOVA,
V'yacheslav
TKACHENKO*

ЗАГАЛЬНООСВІТНІ НАУКИ

<i>Ілля ГИЛЮК, Світлана ЩЕРБИНА</i>	ПОМАРАНЧЕВА РЕВОЛЮЦІЯ – РЕВОЛЮЦІЯ ЦІННОСТЕЙ.....	177
<i>Ірина ДМИТРИК</i>	НЕОБХІДНІСТЬ РОЗШИРЕННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	179
<i>Людмила ЄЛІСЄЄВА</i>	ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «АСЕРТИВНІСТЬ».....	181
<i>Ірина ЖОВТОНІЖКО, Ольга АВКСЕНТЬЄВА, Катерина ГРИМАНОВА</i>	СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДАНИХ ЩОДО КОЛОНІЗАЦІЇ ПРОРОСТКІВ ПШЕНИЦІ УМОВНО-ПАТОГЕННОЮ БАКТЕРІЄЮ <i>ESCHERICHIA COLI</i>	183
<i>Світлана ЗАМРОЗЕВИЧ-ШАДРІНА</i>	ОРГАНІЗАЦІЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	186
<i>Андрій ЗЕЛЕНСЬКИЙ</i>	ВІДМІННІСТЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ВІД ІНШИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	188
<i>Анжела КОРНЕТ</i>	РОЗВИТОК АРХІВНОЇ СИСТЕМИ.....	190
<i>Дарія КУХАРЧУК</i>	ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ. ЙОГО РОЛЬ В ЖИТТІ СТУДЕНТА.....	192
<i>Світлана ЛЕЩЕНКО</i>	РОБОТА В МАЛИХ ГРУПАХ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	195

<i>Тетяна МАМЧУР</i>	ГЕРБАРНА КОЛЕКЦІЯ Н.І. КУТОВОЇ У ФОНДАХ НАУКОВОГО ГЕРБАРІЮ УМАНЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ САДІВНИЦТВА (УМ).....	197
<i>Наталія МИХАЙЛОВА</i>	ІОСАФ ІВАНОВИЧ ТОЛЧІН – АРХІТЕКТОР УМАНЬСЬКОГО УЧИЛИЩА САДІВНИЦТВА І ЗЕМЛЕРОБС.....	200
<i>Олександра НАЗАРОВА, Світлана ЩЕРБИНА</i>	СТАНОВЛЕННЯ ДЕМОКРАТІЇ І ПРАВ ЛЮДИНИ В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ.....	203
<i>Денис ОЛІЙНИК</i>	ЗАСТОСУВАННЯ ТЕОРІЇ ГРАФІВ У КОМП'ЮТЕРНИХ НАУКАХ.....	205
<i>Іван ПОБЕРЕЖЕЦЬ</i>	ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕКТРОВИМІРЮВАЛЬНИХ УСТАНОВОК З ДИСЦИПЛІНИ АГРОФІЗИКА.....	208
<i>Вікторія САМАРИК</i>	МАРКОВСЬКІ МОДЕЛІ СТРАХОВИХ ПОЛІСІВ....	210
<i>Оксана СВИСТУН</i>	ВОВК ПРОКІП ФЕДОРОВИЧ (1887–1943) (135 років від дня народження).....	213
<i>Віта СУРЖЕНКО, Валерія НАЗАРЕНКО</i>	«СПРАВА ПАРАДЖАНОВА»: МИТЕЦЬ ПРОТИ СИСТЕМИ.....	215
<i>Артур ЧЕРНЯВСЬКИЙ</i>	ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ДО ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ.....	218
<i>Іван ЧИМБРУ</i>	ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБҐРУНТУВАННЯ ПОРУШЕННЯ ПРАВА, ГАРАНТОВАНОГО КОНСТИТУЦІЄЮ УКРАЇНИ...	220
<i>Ніна ШПАК</i>	ПОШИРЕННЯ ТА ВІТАЛІТЕТНА СТРУКТУРА ПОПУЛЯЦІЇ КЛОКИЧКИ ПЕРИСТОЇ (<i>STARNULEA PINNATA L.</i>) НА ТЕРИТОРІЇ НПП «КАРМЕЛЮКОВЕ ПОДІЛЛЯ».....	222

ОСОБЛИВОСТІ СЕЛЕКЦІЇ СОЧЕВИЦІ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Анна РИБАЛЬЧЕНКО, кандидат сільськогосподарських наук
Полтавський державний аграрний університет

Сочевиця (*Lens culinaris Medik*) є однією з найдавніших культур, яка була одомашнена майже 10 тисяч років тому і до цього часу слугує важливим джерелом харчування у багатьох країнах світу. У різні періоди людської цивілізації її роль змінювалась, але, як правило, з накопиченням знань про цінність харчових продуктів її значення зростало. Головне її достоїнство полягає у високому вмісті якісного білка, який легко засвоюється людським організмом. У насінні сочевиці культурних сортів міститься понад 25 % такого білка, воно також виділяється високими смаковими якостями, швидко набухає та розварюється, має приємний аромат [1].

Державний реєстр сортів рослин, придатних до поширення в Україні на 2021 рік налічує такий склад зернобобових культур: Горох посівний (зерновий) (*Pisum sativum L.*) – 49 сортів, сочевиця харчова (*Lens culinaris Medik.*) – 7 сортів, нут звичайний (*Cicer arietinum L.*) – 20, чина посівна (*Lathyrus sativus L.*) – 2, квасоля звичайна (зернова) (*Phaseolus vulgaris L.*) – 21, горох посівний (озимий) (*Pisum sativum L.*) – 2, соя культурна (*Glycine max (L.) Merrill*) – 283 [2].

Існуючі сорти сочевиці за розміром насіння можливо поділити на два підвиди: макросперма і мікросперма. Перший із них характеризується округлимжовтого або зеленого кольору насінням, діаметр якого становить 6–9 мм. У залежності від сорту та умов зовнішнього середовища рівень забарвлення може змінюватись від світлого до більш темного. Форма насіння, як правило, плоска або лінзовидна. Маса 1000 насінин сягає 55–80 г. Крім підвищеної крупності насіння рослини виділяються більш високим ростом стебла (50–70 см). Даний підвид більш поширений в країнах Західної Європи.

Рослини підвиду мікросперма заввишки не більше 50 см, боби та насіння дрібні, дозрівають раніше порівняно з крупнонасінневими. Колір насіння досить різний – від світло-зеленого до коричневого, навіть повністю чорного. Форма насіння округла або випукла, маса 1000 насінин 20–30 г, діаметр насінини до 2,5 мм. Важливою ознакою є високий рівень посухостійкості. Розповсюджена переважно в країнах Сходу. За комплексом таких ознак як колір насіння та сім'ядолей, наявність малюнку на поверхні насінневої шкірки, колір квіток, бобів і вічка насіння розрізняють різновиди сочевиці.

Крупнонасінна зелена формує крупне зеленого чи жовто-зеленого кольору насіння, діаметром 6–8 мм. Високо ціниться в країнах Північної Африки, Центральної та Південної Америки, а також в Європі. Зелена середнього розміру має світло-зелену шкірку та жовті сім'ядолі. Насіння менше, діаметром 5–6 мм, маса 1000 насінин 35–50 г. Користується попитом в країнах Європи, США, Африки. Її ринок досить вузький. Зелена дрібна також вирізняється світло-

зеленою насінневою шкіркою та жовтими сім'ядолями. Насіння випукле, майже кругле, в діаметрі 3,5 мм, маса 1000 насінин до 35 г. Використовують в харчових цілях в таких країнах як Італія, Греція, Марокко, Єгипет. Червона сочевиця – найбільш поширена у виробництві. Характеризується червоним кольором сім'ядоль та різноманітним забарвленням (від світлого до чорного) насінневої шкірки. Насіння дрібне, кулястої форми. Споживається, головним чином, в Індії, Пакистані, Індонезії, Ірані. Перед використанням на харчові цілі насіння цього різновиду потрібно лущити, тобто видаляти насінневу шкірку.

До окремої групи відносять французьку сочевицю, насіння якої має зелене забарвлення з темними крапками. Сім'ядолі мають жовтий колір. В Іспанії досить популярна коричнева сочевиця, сім'ядолі якої є жовтими. У Канаді створені дрібнонасіненні сорти з чорною шкіркою, насіння яких зовні має вигляд як осетрова ікра. У різних країнах вирощують неоднакові класи сочевиці. Наприклад, у Сирії та Туреччині збирають приблизно 80–85 червоної і 15–20 % зеленої сочевиці. Іран і Марокко вирощують близько 95 % крупної зеленої, а Єгипет висіває лише червону сочевицю. Таку структуру можна пояснити традиціями харчування, які склалися протягом тривалого часу. Крім того, Туреччина, Сирія, Єгипет експортують сочевицю у різні країни [3].

Слід зазначити, що колір насіння може змінюватись за несприятливих умов під час дозрівання та збирання. Справа в тому, що в насінневій шкірці містяться хлорофільні зерна та тканини, які при зберіганні та висушуванні здатні розкладатися, внаслідок чого відбувається побуріння насіння.

До державного реєстру України тривалий час був занесений лише один сорт – Лінза. Це свідчення недостатнього рівня селекційної роботи з цією культурою. Сорт виведений на Красноградській дослідній станції Інституту сільського господарства степової зони Національної академії аграрних наук України. Рекомендований для вирощування у степовій і лісостеповій зонах країни. Середньостиглий сорт, тривалість вегетаційного періоду 75–80 діб. Рослини прямостоячі, добре кущаться, заввишки 50–55 см. Насіння плоске, світло-зелене, монотонне. Вміст білка в насінні до 27 %. Маса 1000 насінин 60–70 г. Харчові якості відмінні. Боби плоскі, ромбічної форми, завдовжки 17–18 мм і завширшки 9–10 мм. У бобі міститься одна або дві насінини. Середня врожайність складає 17,5 ц/га. У 2018–2019 роках до реєстру було занесено ще ряд сортів, однак у виробництві вони практично відсутні [4].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Січкара В.І., Орехівський В. Д., Кривенко А. І., Маматов М. О., Соломонов Р. В. Агротехнічні особливості вирощування сочевиці. *Вісник ЦНЗ АПВ Харківської області*. Вип. 24. 2018. С. 84–92.

2. Державний реєстр сортів рослин, придатних до поширення в Україні на 2021 рік. Київ, 2021. URL: <https://sops.gov.ua/reestr-sortiv-roslin>

3. Січкарь В. І., Кривенко А. І., Соломонов Р. В. Сочевиця у світі та Україні: сучасний стан і перспективи. *Journal of Native and Alien Plant Studies*, 16, 2020. С. 178–193.

4. Орехівський В. Д., Січкарь В. І., Овсянникова Л. К., Маматов М. О., Соломонов Р. В. Сочевиця джерело рослинного білка. *Зернові продукти і комбікорми*. Vol.17, I. 4. 2017. С. 22–29.

СТІЙКІ ДО ПАРШІ СОРТИ ГРУШІ

Людмила ТОЛСТОЛІК, кандидат сільськогосподарських наук
Мелітопольська дослідна станція садівництва імені М. Ф. Сидоренка
ІС НААН України

Одним з важливих резервів підвищення безпеки продукції плодкових культур є вирощування сортів, стійких до хвороб. За ступенем шкодочинності одне з перших місць серед хвороб груші посідає парша – *Venturia pirina Aderh* (коніліальна стадія належить до роду *Fusicladium*). Вона поширена не лише по всій Україні, а й у південних, більш вологих районах Північного Кавказу, Азербайджані, Грузії, Вірменії. У роки епіфітотій ураження груші паршею (без хімічних обробок) може становити до 90 %. У боротьбі з нею досить ефективним є використання пестицидів. Однак, їх застосування не тільки пов'язане з підвищенням собівартості продукції, а й призводить до забруднення плодів та навколишнього середовища, до порушення взаємозв'язків у природних біоценозах, до знищення разом із збудниками хвороб, корисних комах та мікроорганізмів. Засновник вітчизняної фітопатології проф. А. А. Ячевський вважав, що основним напрямом у захисті рослин має бути використання стійких сортів. Показово, що витрати на створення та впровадження стійких сортів окупаються у 300 разів, витрати ж, пов'язані із застосуванням хімічних засобів захисту, окупають себе лише у 10 разів.

В умовах півдня степу України за ступенем стійкості до парші по більшості сортів колекції генофонду відомості обмежені або відсутні. Нами проведено вивчення стійкості групи сортів, для чого був застосований метод штучного зараження. Воно проводилося у вечірній час свіжоприготованою суспензією, що містила 25–30 спор у полі зору мікроскопу при 90-кратному збільшенні та включала різні штами збудника. Умови вологості створювали за допомогою поліхлорвінілових ізоляторів, у кутки яких наливалася вода і додатково поміщалися гілки груші сприйнятливої до парші сорту Лісова красуня, з великою кількістю спор, взяті зі списаного старого саду. Через 12–14 днів ізолятори знімали та оцінювали стан листового апарату.